

Unit מאת ובביצוע ארתור אסטמן ואילנה בלסן, צילום: אייל לנדסמן
Unit choreographed and performed by Artour Astman and Ilana Bellahsen,
photo: Eyal Landsman

הרמת מסך 2017 בחשיפה בינלאומית

גבי אלדור

היה הרבה קהל – תאב, מעוניין. מניב. היו מנהלים מחוץ לארץ במסגרת חשיפה בינלאומית, שקיבלו הזדמנות לצפות במבחר התוצרת של העבודות האחרונות במחול הישראלי. ואני הייתי במבוכה.

תשע עבודות, שלושה רגעים באמת מרגשים. סגנון אחד שעבר מיוצר ליוצר כמעט ללא הבחנה, ותחושה שהרמת מסך במתכונת הנוכחית נמצאת במשבר. קשה לכתוב את הדברים האלו אחרי שלושה ימים רצופים של מאמץ אדיר מצד היוצרים והרקדנים, הצוות וכל מי שמעורב בפרויקט הזה, שכוונותיו רק טובות והצלחותיו בעבר ידועות. הכול היה מושקע – התאורה, והתלבושות, והמוזיקה והליווי האומנותי, אבל אולי הגענו לאיזה רגע של אמת בו נשאלת השאלה, לאן נעלם העולם, הביטוי האישי, ובעיקר לאן נעלם המחול? מדוע הרקדנים כל הזמן עומדים או יושבים זה על זה, כרוכים אחד סביב השני, כאילו אי אפשר עוד לעמוד לבד בעולם בלי להישען? אולי התשובה מטפיוזית, פסיכולוגית, פוליטית, אולי הפחד מהבדידות צובע את העולם בצבעים המסוכסכים של הזוגיות, אך הדגש על התלות הזו מגבילה את יכולת הריקוד ("צריך לחזור לרקוד: המשבר של הרמת מסך" מחול עכשיו 15, ינואר 2009, עמ' 26).

מילים אלו נכתבו בשנת 2009. בשנת 2008 כתבתי: "המטוטלת נעה בין נטייה לעבר תיאטרליות, תיאטרון, תנועה, מלל רב, לבין מחול שהכוונות שלו עלומות, לא ניתנות לפענוח המניח את הדעת, מסתוריות או חסרות שחר."

נראה שהפעם, בהרמת מסך 2017, הצורך לראות רקדנים מיומנים על הבמה הכריע את הבחירות האומנותיות שנעשו על ידי המנהלים האומנותיים מאטה מוריי ואיציק גלילי. כיום, המיומנות העיקרית של שני אנשי המחול האלו היא הטכניקה, בעיקר זו הקלסית. וכך כותב מאטה מוריי בדבריו לתכנייה: "...במשך השנים מצאתי כי דבר אחד חייב להיות קיים כדי שאהנה מן המסע הזה, והוא איכות הביצוע. כי בואו נודה בזה, אנחנו תופסים מחול דרך המבצעים שלו, ומופע טוב הוא טוב רק כמו מבצעיו."

זו נקודת התחלה טובה כדי לחלוק על משנתו של מוריי. זהו תנאי חשוב אך לא בלעדי. יש יותר מדי ריקודים משעממים, חסרי שחר, תובנה או משמעות, שמבצעייהן טובים מאוד ונואלים את המחול מהביזיון שבו, אך עדיין אינם מקוריים, אינם מעניינים, חקיינים של משהו אחר, או דלים מכל בחינה אחרת. נכון שלביצוע טוב יש תכונה מרגיעה, ומה קורה אחר כך?

בעבודות של הרמת מסך בשנה זו, בהן הגישה הנאו־קלסית הייתה נוכחת במצפון שקט ובמלואה, אכן היה ביצוע מעולה אך גם ריק רגשי ורעיוני. לא הבנתי כיצד שם הריקוד כי מעפר באת... יכול לרמוז לי משהו על הכיוון שאליו המחול מנסה להובילני – שאין טעם לעמלנו? הכול לשווא? אין לנו מה להתיישר? אבל המחול הקלסי, שהוא הסגנון שהיוצר שואב ממנו את שפתו, לעולם לא התעסק בצניעות, משום שרעיון השלמות העומד מאחוריו, אפילו רק מהבחינה הטכנית, כולו ניסיון לתת חשיבות לאותו ממד היכר צריך" עד הגיעו לוורטואוזיות. מקוריות בשפה הזו היא מתנה נדירה. הריקוד נפתח כאשר קבוצת רקדנים עומדת מול הקהל, ומתוכה יוצאים שני רקדנים שאחרים מצטרפים אליהם, במבנים הקלאסיים של דואט, סולו וקבוצה, והביצוע אכן יותר ממעולה, אך רק יגור מנשיקוב, הכוריאוגרף והרקדן הראשי גרם לתשומת לב מיוחדת, בה מלווים בסקרנות ובציפייה מישוה שעצם קיומו על הבמה הוא מעשה אומנות, סוד שאי אפשר לפענח.

עמית ירדני, שיצר את *Obnob*, גם התעסק ב"אנר הנאו־קלסי, אך מנקודת מוצא מעניינית הנשענת על העבודה המפורסמת ביותר של הבלט *אנג הברבורים*, בחר להתמקד בחלק הפחות מובחן של אורחי הנשף במערכה הראשונה, ודימה את מחשבותיהם – כאשר הוא סובר (לפי התכנייה) שהשעמום מוציא מהם את היצירתיות. הוא יצר שלישייה בעלת הומור, מחול מלא תנופה, והקרבה המוזיקלית למקור של צייקובסקי ולעלילה מוסיפה לחוויה את אותו מתח, בו המוכר מקבל זווית חדשה.

מרטן האריג יצר את *לו היית אלוהים* עם הרקדנית שני כהן והשחקן דריק בראון, שכביכול נקרא מן הקהל והתגלה לאחר זמן מה כשחקן זומר אמריקאי המקריא מין חזון תנ"כי. התנייך כתוב טוב יותר וכל הווייץ הזה (מאידיש – ויץ – בדיחה, רק שאז יש לכך תוספת אירונית) גרם לקהל שמחה ולי עוגמת לב ונפש. גם המחול עצמו היה בנלי, צפוי, ולמרות הטכניקה הטובה והמקצועניות ששני הרקדנים מפגינים, לא הייתה שם מקוריות.

מקוריות לשמה הייתה בעבודה של קזויו שיונירי ודרור ליברמן, שהייתה בה אישה עטופה חלקית בגבס שתופפה ואת דרור ליברמן כאיש שרשראות. אם לרגעים עוד הייתה תקווה שיהמפגש בין היומיומי לבין הפנטסטי, ככתוב בתכנייה, "של הנשגב והבוזי, יעורר עולם זוהר ועקום", הרי תקווה זו נכבה. המפגש הפך לחסר פשר מוחלט. מובן שאפשר לתרץ כל מפגש, אך משני רקדנים בעלי יכולת וכישרון מצפים לכיסוי כלשהו ליומרותיהם. המקוריות בכל מחיר הייתה גם בעוכריהם של מירה רובינשטיין ושי כרנסנתי. הסבתי את העיניים, ולו יכולתי גם הייתי פוקקת את אוזניי. ארץ ישראל שלי בהפוך על הפוך מניבה רק מבוכה גדולה.

נועה שדור *קישוט ופשע שיר אהבה* מתבלטת בעבודותיה האחרונות כיוצרת רצינית שלא מנסה להרשים בסרק. היא עובדת עם קבוצה של רקדנים מצוינים והמקוריות בכוריאוגרפיה ממנה והלאה. מעניין ללוות את הצורות והצבעים ואת החלקים השונים, שאינם מוותרים על אפיונם וחוזרים לבסיס התנועתי שלהם לאחר שהתקרבו ונבלעו במה שהרקדן האחר מציע. אין פיתוי רגשי ואין מהלומות של רעש קולי או תנועתי, אלא הרפתקה מעובדת היטב, מענגת..

מאחר שכבר צמחו אומנים רבים מהמסגרת הנדיבה הזו, יש להניח שהיא תמשיך. אולי כבר עכשיו מחכה באולם החשוק היוצר הבא שידע להתוות דרך, שתתגבר על מסע המכשולים הזה.

גבי אלדור, מבקרת וסופרת מחול, במאית ושחקנית. מייסדת ומנהלת אומנותית שותפה של התיאטרון הערבי־עברי ביפו. בין יתר תפקידיה, שימשה מנהלת אומנותית שותפה, בתחרות המחול הבינלאומית "הבניולה" בצרפת וכתבה את הערכים על המחול הישראלי לאנציקלופדיה *לארוס*. קיבלה את פרס רוזנבלום לאומנויות הבמה. לימדה בסמינר הקיבוצים. מחברת הספר *ואיך רוקד נמל?* (2011) על משפחתה, מחלוצות המחול בא"י, ונהרין – רשימות ושיחות על יצירתו (2016).

האפי אנד לאקי מאת וביצוע קזויו שיונירי ודרור ליברמן, צילום: אייל לנדסמן